

Budapest,
1943.
június 30

V. évf.
26. sz.

Egyes
szám ára:
70 fill.

NÉMETH ROMOLA

az

Egét a palotában

című film főszereplője.

MAGYAR FILMSTÚDIÓ

SZERKESZTI
D. MATOLAY
K. GÉZA

KRISTINA SÖDERBAUM

L I D É R C F É N Y

FORGALOMBAHOZZA:

**FILMIPARI ÉS
FILMKERESKEDELMI RT.**

IV., KOSSUTH LAJOS-UTCA 13
TELEFON: 183—858

Az évad legnagyobb sikere
ismét Budapesten
folytatja diadalútját!

Az UFA csodás színes filmkölteménye!

MAGYAR

film

SZERKESZTI *Matolay K. Géza*

FILMKAMARAI SZAKLAP
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII. Erzsébet-körút 13. IV. emelet.
Tel.: 420-796, 426-576. Postatakarékp. csekksz.: 15410.
Előfizetési ár: egy évre 35 pengő, félévre 18 pengő.

V. ÉVFOLYAM 26. SZÁM — MEGJELENIK MINDEN SZERDÁN — BUDAPEST, 1943. JUNIUS HÓ 30

FILMKRITIKA ÉS SZAKÉRTELEM

Irtta: MATOLAY GÉZA DR.

II

Filmkritikusaink legtöbbször azért esnek súlyos tévedésekbe, mert nem ismerik hazai filmgyártásunk lehetőségeit és eszközeit. Ez pedig rendkívül fontos volna, mert enélkül nem lehet igazságos és tárgyilagos bírálatot mondani. A gazdag és nagy államok filmjeivel való folytonos összehasonlítás sokszor úgy hat, mintha valaki egy ceruzarajz

bírálatként ezt írná: *a rajz szép és művészi, de miért nincsenek benne Raffael színei és Michel Angelo monumentalitása?!*

Olyan állam filmgyártása, amely százmilliók egynyelvű mozilátogatóra számíthat, természetesen *tízszer akkora bevételi lehetőségekre építheti fel filmjeit*, nem is beszélve a nagy külföldi eladási lehetőségekről.

kint, s így a magyar gyártónak nem lehet számítani azzal, hogy épp az ő filmje bekerül az 5 kiválasztott közé.

Olaszország nem vesz történelmi filmet, mert maga is sok ilyet gyárt. Egyébként a fentebb ismertetett körülmények Itáliára is vonatkoznak. A többi nyugati népek, valamint az északiak még kevesebb érdeklődést mutatnak a magyar történelem iránt. Franciaországban Spanyolországban Svájcban, Portugáliában, Belgiumban, Dániában, vagy Svédországban teljes lehetetlenség eladni magyar történelmi filmet. *Még Bulgáriában is nehéz*, pedig ez az egyetlen ország, amely az utóbbi években minden magyar filmet megvásárolt. *A többi szomszédos államok még odáig sem érkeztek el, hogy egyáltalában beengedjék a magyar nyelvű filmet*, nem hogy történelmi tárgyú alkotást vennének meg.

Miért nincsenek magyar történelmi filmek?

Nem lehet azt kívánni például a magyar gyártóktól, hogy úgynevezett »nagy kiállítású«, sok statisztával, tömegek mozgatásával élenkített filmeket készítsenek, mert erre *nincs meg az anyagi lehetőség*. Ez az egyik oka, amiért nem lehetett mindeddig történelmi filmet gyártani. Most, ha az állam fog majd áldozni ilyen célokra, akkor ez is lehetővé válik, a mi szegény gyártó cégeinktől azonban nem lehetett kívánni, hogy *egyetlen filmnél biztos 2–300.000 pengős veszteséget vállaljanak*, csak azért, mert sokan szeretnének már nagy magyar történelmi filmet látni.

Egyébként a magyar történelmi filmek külföldi eladási lehetősége a *semmivel egyenlő*, s így az ilyen film bevételi lehetősége kevesebb, mint az egyszerű játékfilmeké. Sokan talán csodálkoznak azon, hogy a magyar történelmi filmeknek nincs külföldi piaca, ezért az eddigi tapasztalatok alapján kialakult képet röviden vázolom.

A mai külföldi piacot véve alapul, a helyzet ez: *Németország nem vesz magyar történelmi tárgyú filmet*, mert egyrészt kulturális egyezménye alapján sok olasz filmet vesz át, amelyek között dominálnak a nagykiállítású történelmi filmek. Ezeknek tárgyköre jóval ismertebb,

mint a magyar. A régi Róma, a pápai birodalom, a velencei köztársaság stb. történelme olyan szerves része a világtörténelemnek, hogy azt mindenütt ismerik és szívesen fogadják. *A magyar történelem legnagyobb része* (a Habsburg politikának egyik bűne) *teljesen ismeretlen külföldön*, történelmi alakjaink és eseményeink ezért nem tudják lekötni érdeklődésüket.

Németország egyébként is *legfeljebb 5 magyar filmet vásárol éven-*

Minden drága film nagy kockázat

Hasonló okok miatt *nem gyártunk nagy revü-filmeket, vagy rajzos, színes filmeket*, pedig minden bizonnyal akadna elég tehetséges művésznők, aki elsajátítva ennek technikai módját, kitűnő alkotásokkal ajándékozhatná meg a magyar filmgyártást.

A pompa, a csillogás, a pazar kiállítás, a nagy tömeg mindenkor hiányozni fog a magyar filmekből, amíg gyártásunk nem kap komoly támogatást, mert a magyar nem világnyelv és mert szegények vagyunk mozikban, amelyeknek a helyárai is rendkívül alacsonyak.

Többen írtak már cikket a »Magyar Film« hasábjain azokról a bevételi lehetőségekről, amelyekre a magyar gyártás támaszkodhatik

és rávilágítottak arra, hogy a 300.000 P gyártási költséget meghaladó filmek minden esetben kockázatot jelentenek a gyártó részére. Ehhez tessék mértékül venni azt is, hogy *ma 270.000 P-n alul úgyszólván lehetetlen filmet gyártani*.

Mindezt tudni kell ahhoz, hogy ne írjuk le oly könnyedén ezt az annyiszor olvasott véleményt: *kár, hogy a gyártó sajnálta a pénzt. Több költséggel több jövedelmet érhetett volna el, stb.*

Sajnos, ez nem így van egészen. A színházak sem tudják kiszámítani, hogy a színdarab, amelyet bemutatnak, *tetszik-e majd a közönségnek*. Ha ezt előre tudnák, sohasem volna bukott darab és minden színház aranybánya lenne.

Ugyanígy vagyunk a filmekkel is. *Jóslni egyetlen gyártó se tud, számolni azonban tudnia kell, mert*

A magyar gyártók idealizmusa

Hiba volna feltételezni egyetlen gyártóról is, hogy *készakarva* rossz filmet csinál. Meg vagyok győződve arról, hogy mindegyik *beleadja tudása legjavát, pénzét, lelkesedését, s az a bizonyos sokat emlegetett »rideg üzleti szempont«* nagyon is a múlté. Hogy mennyire áldozatkészek, sokszor érthetetlenül *idealisták* a magyar gyártók, arra elég bizonyíték, hogy a *közelmúltban nem egy film készült 400–550.000 P költség mellett!* Ez azt jelenti, hogy ha az ilyen filmek nem érik el a *maximális* belföldi bevételt, és ugyanakkor nem adják el azokat legalább Olaszország, Németország, Bulgária, Svájc, Svédország, Spanyolország részére, akkor a *gyártó 50–150.000 P veszteséget szenved*, amit legfeljebb valami váratlan szerencsével (olcsón vett külföldi film kiugró nagy sikere) hozhat vissza.

És azt se felejtjük el, hogy mire a filmbe befektetett tőke két, két és fél év múlva visszatérül, *ugyanabból a pénzből már nem lehet hasonló filmet gyártani*, mert a gyártási árak és a színészgázsik megnövekedtek. Három év óta így van már, s ez alatt az idő alatt a *gyártóknak mindig újabb és újabb*

különben — ha a filmje nem is — vállalata menthetetlenül megbukik.

tőkét kellett befektetni a jövő reményében...

Csodálatos, hogy ezt nem akarja tudomásul venni sem a közönség, sem a kritikusok és változatlanul fennáll még az a hiedelem, hogy a gyártók vagyonekat keresnek. Mindez miért van?

Általában csak azt látják, hogy a mozik csaknem állandóan tele vannak, a filmek elég sokáig futnak, s ebből azt a következtetést vonják le, hogy a gyártók *agyon keresik magukat*. Arra már nem gondolnak, hogy a gyártási árak, a gázsik úgy megnövekedtek, hogy *messze túlhaladják a mozikonjunktura következtében mutakozó bevételi többletet*.

A mozik nagyobb látogatottsága folytán a filmek bevétele körülbelül *40%-kal* emelkedett. Ezzel szemben a gyártási költségek két esztendő alatt *100–150%-kal* növekedtek! Egyik kitűnő színészünk például tavaly nyáron még 10.000 pengőért játszott el egy szerepet, most pedig 20.000 P-t kér. Ugyanez a művész másfél év előtt 5–6000 P tiszteletdíjat kapott. Egy másik, ezúttal hölgyről van szó, *másfél éve 10.000 P-ért szerepelt, ma pedig 50.000 P-t kér és kap!*

Mi van az új tehetségekkel?

Erre — írják könnyedén — egyszerű orvosság van: *lessék fiatalokat hozni, új tehetségeket fedezzenek fel!*

Nos, ez megint nem ilyen egyszerű. A magyar filmek ma, a háborús anyaghiány következtében *8100 méter negatív nyersanyagot* készülnék. Nincs több! Külföldön még most, a háború kellős közepén is legalább *30–40.000 méter negatívot* használnak fel egy-egy film forgatásához. Tessék csak gondolkodni, hogy egy 2500 m hosszú film felvételeinél — ha a jelenetek elején és végén elvesző hulladékot leszámítom — csak annyi negatív nyersanyag áll rendelkezésre gyártóinknak, hogy az *egyes jeleneteket legfeljebb kétszer* vehetik fel. Akár jól, akár rosszul sikerült is a jelenet, menni kell tovább, *Majd csak lesz valahogy*, s az összevágásnál is lehet esetleg javítani valamit, végül pedig *zene jön alá!* Elcsúszik.

Mi lenne, ha ilyen körülmények között egyre-másra ismeretlenekkel kísérleteznének? Akinek nincs meg a kellő gyakorlata, az néha annyit hibázik, hogy *tízszor, tizenötöszer kell felvenni valamelyik jelenetét!* Erre pedig most nincs nyersanyag! Gyártóink ennek ellenére csodálatraméltó módon sok fiatallal kísér-

leteznek még így is. Nem lehet tehát panasz. A sztárgázsik ügyén azonban így sincs segítve. Mert a feltűnt fiatal tehetség *egy év múlva már ugyanannyit kér, mint sztár elődje*. Miért legyen ő olcsóbb? Nem az történik tehát, hogy a gázsik lejjebb szállnak, hanem csak az, hogy *egyre többen vannak, akik egyre többet kérnek*.

A felfedezésért egyetlen gyártó sem számíthat hálára. Tapasztalnom kellett, hogy a filmgyártásban ez ismeretlen fogalom.

A színházi szereplés és a film

További és elégszer nem hangoztatható nehézsége a magyar filmgyártásnak az, hogy *nincsenek külön moziszínészek*, mint külföldön. Ez nemcsak azért hiba, hogy a filmszínészek nincs különleges vonzóereje, mert hiszen bármelyik napon látható valamelyik színházban, hanem azért is, mert egyrészt *folyton alkalmazkodni kell a filmnek a színházakhoz*, másrészt pedig *fáradt, agyongyötört szereplőkkel dolgoznak a műtermekben*, sietve, kapkodva; végül pedig *nem lehet színészeinket elvinni Budapest határára túl külső felvételekrer*

Mindezekon felül ott van az a szörnyű akadály, hogy egyetlen

szereplőt sem lehet előre leszerződteni valamely gyártandó filmhez, mert a gyártók nem tudják előre: *mikor kerülnek műterembe!* Legalább is nem tudják annyival előbb, hogy komolyan előkészülhetnének.

Többször megírtam már, hogy a gyártó néha csak *3–4 nappal előbb* értesül arról a részére nem éppen lényegtelen körülményről: *mikor kezdheti meg filmje forgatását!*

Ekkor kell kapkodnia, sietve, éjjel-nappal dolgozva, robotolva *összeszedni az éppen kapható, színházi próbáktól pillanatnyilag mentesült szereplőket*, elő kell teremteni a szükséges, nem jelentéktelen tőkét (senkinek sem áll az asztalfiókjában 3–400.000 pengő), le kell szerződteni a munkatársakat, meg kell tervezni a díszleteket, azok egy részét fel is kell építeni, a ruhákat is el kell készíttetni... Hol marad idő komoly előkészítésre, tanulásra, stb.

Lássá meg a kritika...

Emberfeletti, hős küzdelmet vív már hosszú évek óta a magyar filmgyártás, amit senki sem akar elismerni. Ehelyett folyton újabb és újabb gáncsokat kap, egyre több béklyót tesznek a kezére, s emellett egyre többet követelnék tőle. Olyan igazságtalanság ez, amelyet egyszer felfedezhetné már az a kritika, amely olyan szorgalmasan veszi észre: mi a különbség a magyar és külföldi film között kész állapotban!

Lássá meg azt is, hogy mi a *különbség* a magyar és külföldi film gyártási lehetőségei, előkészítési módja, megkötöttségei, akadályai, technikai felkészültsége, forgatási ideje, nyersanyag lehetősége, színészgázarája, bevételi eshetősége, közönségének száma és igénye, s nem utolsósorban állami támogatásának méretei között. Ha a bírálók mindezt egyszer szakértelemmel megvizsgálják, akkor legtöbbször nagyon elszégyenli magát azért, amit eddig írt és sietve igyekszik helyrehozni azt a sok igazságtalanságot, amelyet eddig a magyar filmgyártással szemben elkövetett.

Nem helyes és a modern pedagógia meg is tagadta annak a rendszernek létjogosultságát, hogy *botozással, veréssel neveljenek*. Csak a magyar filmek nevelésénél használatos még ez az elavult és céltalan pedagógiai módszer! Miért?

Mert a filmgyártáshoz, annak lehetőségeihez, technikájához nálunk megdöbbenően kevesen értenek. Úgyszólván minden moziátogató szaktekintélynek képzeletét magát, s véleményét anélkül nyilváníthatja, hogy kinevetné. A filmnek ugyanis Magyarországon ma *csak nézői* vannak, *szakértői* azonban még *hiányoznak*.

(Folytatjuk)

Amerikai méretekben készül az első magyar történelmi film

A „Rákóczi nótája“ műteremben

A napokban kezdték meg a Hunnia Gyarmat-utcai telepén az első, igazán nagyszabású, magyar történelmi film, a: »Rákóczi nótája« forgatását. Hetek, sőt hónapok előkészítő munkája előzte meg ennek a kétségkívül legnagyobb magyar filmnek elkészítését. Minthogy történelmi miliőben játszódik le a film cselekménye, a legapróbb részletekbe menően szükségessé vált, hogy II. Rákóczi Ferenc korát olyan hűen adja vissza a film kiállítása, tartalma és minden ami a mozivászonra a néző szeme elé tárul, hogy az a legteljesebb illúziót keltesse.

Ha végignézzük a magyar filmgyártás történelméről, bizony szegyenkezhethetünk, hogy csak a harmadik évtizedben szántuk rá magunkat olyan történelmi film gyártására, amely méltó módon fogja reprezentálni, nemcsak fejlett filmkultúránkat, hanem elsősorban a magyar hazafiasságait, mindenekelőtt pedig a magyar történelmet.

Minden olyan építőmunkát, amely a mai sorsdöntő időkben a magyar kulturális, vagy üzleti vállalkozások terén szü-

letik meg csak örömmel üdvözölhetünk. A magyarság élni akarásának és európai hivatásának méltó bizonyítékai ezek. És még inkább elismerés illethet olyan kezdeményezést, amely az üzleti haszon mások-sorba szorításával a kulturális színvonal emelésével és a haza szeretetének gondolatával igyekszik a nemzet öntudatának nevelését, megerősítését elősegíteni.

Az első magyar történelmi film már méreteiben is minden eddigi magyar produkciót maga mögé utasít. Díszleteivel és statisztériájával még az európai nagy filmgyártó országok hasonló alkotásait is túlszárnyalja. Majdnem azt mondhatjuk, hogy amerikai méretekben készül el a »Rákóczi nótája«.

A Magyar Film előző számainak egyikében már megemlékezett arról, hogy ezzel a filmmel kapcsolatban a kassai Dóm mását megépítik itt Budapesten a Hunnia filmgyárban. Kassa volt az a város, amelyet II. Rákóczi Ferenc szíve szerint is magáénak mondhatott és vallott. Fejedelemségének sorsdöntő eseményei szerves kapcsolatban

vannak Kassa városával. Epen ezért a történelmi hűségért, a film külső felvételeit a gyártó cég a helyszínen: Kassán forgatja le.

A Felvidék legszebb, legkultúraltabb és a magyarsághoz mindig hű városa gyönyörű dekorációt von majd a film cselekménye köré.

A Hajdu-Hunnia vállalkozásában készül el a »Rákóczi nótája«. Asztalos István és Daróczy József írták a forgatókönyvet. A rendező maga Daróczy József, aki ismét valami egészen új dologgal lép a magyar mozilátogatók szízeire. Pénzt és fáradságot nem kímélve előreláthatólag már az őszi évadban vetíteni fogják a filmet. A költségvetése mellett minden eddig készített magyar film eltörpül. Alig tévedhetünk hajszálnyit, amikor azt mondjuk, hogy a »Rákóczi nótája« közel háromnegyed millió pengő költséggel készül el.

Az egyik férfifőszerepet Abonyi Géza játssza, aki II. Rákóczi Ferenc történelmi alakját mintázza meg. Ujdonságként fog hatni Tolnay Klári, aki hármasszerepben mutatja be a színját-

szás magas iskoláját. Ő alakítja Cinka Panna, Krisztinki és a Fruzsza néni szerepét. Rákóczi hadnagyának hősi szerepében Sárdy János játszik és tulajdonképpen ő az egyik igazi férfifőszereplője a filmnek. Egy másik érdekessége, hogy először áll magyar műteremben a felvevőgép lencséje elé Kovács Károly, a Nemzeti Színház kiváló művésze, aki egy labanc tisztet személyesít meg és aki tulajdonképpen Sárdynak a féltestvére. A humorról két önfeledő komikus figura gondoskodik. A most feltűnt Baláss Samu az egyik és Tompa Pufi a másik. Játsszanak még a filmben Pálóczy László, Mihályi Ernő, Görbe János, Maklary Zoltán.

Mindezek mellett az élő főszereplők mellett a tulajdonképpen főszereplő maga a Rákóczi induló. Az egész filmnek zenei része meglepetés lesz. Lehet, hogy a film meseje nem mindenütt fogja fedni a történelmi valóságot, azonban ezt senki majd hibájául fel nem róhatja, hiszen ebben a filmben a történelvet alkotja azt a keretet, amelyen belül a cselekmény majd mozog.

Ezek után kíváncsian várjuk a gyártás alatt kiszivárgó kulisszatitkokat és végül az egész filmet...

—cs—

ÖVÁS!

Egyes vidéki mozgószínházak a műsorukban bemutatásra kerülő magyar kisfilmeket „Magyar filmkivánsághangverseny“ gyűjtő címmel és hasonló megtévesztő címeiken hirdetik.

Felhívjuk a szakma figyelmét arra, hogy a Sieglér Frigyes produkciójában most készülő „MAGYAR KIVÁNSÁGHANGVERSENY“ című hatalmas magyar filmprodukciónak kizárólag cégünk hozza forgalomba.

Eppen ezért felhívjuk a t. üzletfeleink szíves figyelmét arra, hogy filmeket nem szabad másként hirdetni, mint ahogy az Országos Mozgóképvizsgáló Bizottság (Cenzurahivatal) engedélyezte, ellenkező esetben ugyanis kihágás címén eljárást indíthatnak a mozgószínházak ellen.

Közljük továbbá az igen tisztelt mozgószínház-engedélyesekkel és üzletvezetőkkel, hogy minden esetben, amikor tudomásukra jut az ilyen megtévesztő hirdetés, cégünk érdekeinek a megvédésére tisztességtelen verseny és hitelrontás miatt eljárást indítunk.

KÁRPÁT FILMKERESKEDELMI KFT.

UTÓDA: DR. ERDÉLYI ISTVÁN

Budapest, VIII., Népszínház-u. 21

Telefon: 136-940 és 136-409

A FILMHANG MŰVÉSZETE

Manapság világszerte igen sok szó esik olyasmikről, amik sincsenek s a sok szó gyakran csak arra való, hogy azt a benyomást keltse, mintha létező dolgokat, »taglalnának« arra hivatott szellemi nagyságok.

Ez a kis cikk nem vállalkozik az efféle kultúrszélhámóságra, ezért már előjáróban meg kell állapítanom, hogy a címben jelzett fogalom a gyakorlatban nincs, még nincs. Ebben igen hasonlít a filmművészet fogalmához, amelybe különben bele is tartozik. *Egyik sem valóság, mind a kettő lehetőség.* Sajnos, szinte kizárólag műszaki lehetőségekről beszélhetünk, azokról is csak bizonyos megszorításokkal. A megszorításokat egyrészt az teszi, hogy a műszaki lehetőségeknek is csak egy része van meg, a többi még hiányzik, másrészt pedig a meglévők sincsenek azoknak a kezében, akik a film állítólagosan vagy valóban művészi munkáját végzik. Ha például valaki egy művészi fényképet készít, annak témáját, beállítását, világítását, nyersanyagát, előhívási eljárását, másolását, másoló pápirosát, képfarmáját maga választja. A filmoperátor esetében mindezek a dolgok túlnyomó arányban mások kezében vannak. Még hagyján, hogy sok mindentől a rendező és a világosító dönt, hiszen ők is jelen vannak a felvételnél. De a nyersanyagot, előhívót, az előhívás módját, másolást, áttűnések minőségét stb. olyan személyek szabják meg, akik az egész filmből igen keveset, esetleg semmit sem ismernek, nem is művészberek, mégis döntően befolyásolják a film műszaki tényezőit, amelyek pedig művészi kifejező eszközök volnának!

Ipar a művészet felett

Hogy a film ipari szempontjai milyen magátólérteendő módon uralkodnak a művészi felett, azt mulatságosan illusztrálja a következő példa. Azon a táblán, melyet minden jelenet elejére befotografálnak, többek között ott van az a szó, hogy »nappal«, vagy az, hogy »éj-jel«. Ez figyelmeztetés és utasítás a laboratórium számára, hogy a képet úgy dol-

gozza ki, hogy az nappali, illetve éjszakai felvételnek hasson.

Maga a felvétel tehát még annyit sem dönt el, hogy nappal van-e vagy éjszaka! Ehhez nem kell kommentár.

Nem tagadhatjuk tehát, hogy a film elsősorban ipar (üzlet stb.), csak másod-, esetleg harmadsorban lehet művészet. De iparnak sem mintaszzerű (lásd pl. vetítés, különösen a hang vetítése!), művészetnek meg legalább is kétes.

Nem tagadható, hogy filmen már ma is láthatunk művészt. Csakhogy az effélek általában más művészetek filmrevett jelenségei (dráma-

írás, színjátás, zene stb.) vagy pedig műszaki fogások olyan lazán összefüggő kapcsolatai, hogy igazán örök és meddő vitát jelentene annak megállapítása, mi benne a művészet, mi »film« és egyáltalán mint jelent az, hogy »filmművészet«.

A film ipara itt-ott igen jelentősen fejlett, a film művésze azonban annyira kialakulatlan valami, hogy kár volna érdemeket aggatni rá, ahogyan kár volna a szándékolt gyerek közéleti érdemein elmékedni, mikor még csak az udvarlásnál tartunk s kérdés, lesz-e egyáltalán házasság a dologból, avagy a menyasszony megmarad az eddigi — »szabad pályán«.

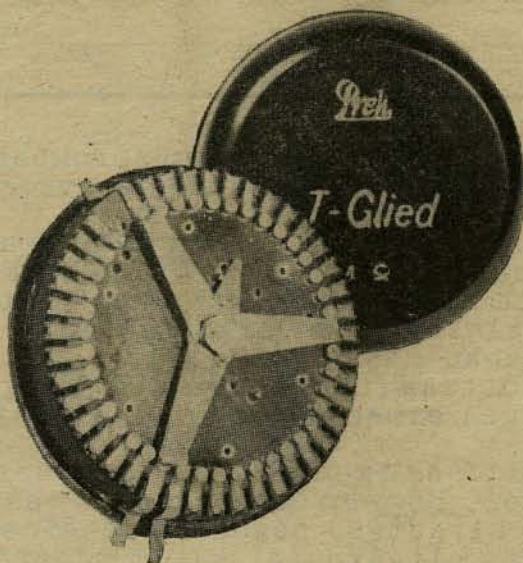
Az »idő« és a hang

Bizonyos csak az, hogy a film művésze nem lehet azonos sem a drámaírással, sem a színjátás művészetével (a

lefotografált dráma éppúgy nem film, ahogy a lemezre vett operaária sem gramofonművészet), de nem azonos a

Pár szó a hangszabályozásról

A szokásos hangerőszabályozók, amelyeket soros, párhuzamos vagy potentiometer-kapcsolásban erősítők bemenő vagy kimenő részén használnak, lineáris torzításokat okoznak, mert a hangerőszabályozó ellenállása gyakorlatban a rezgésszámtól független, míg a bemenő trafo vagy a hangszóró ellenállása emelkedő rezgésszámmal nő. Ennek következtében közönséges ellenállásokkal vagy potentiometerekkel történő szabályozásnál a magas hangok az alacsonyabb hangokkal szemben hátrányba kerülnek.

Olyan minőségű berendezéseknél, ahol központilag egy erősítő több hangszórót táplál, a torzításmentes hangerősszabályozókra feltétlenül szükség van. Torzításmentes hangerősszabályozókat L és T tagban állít elő a Preh németországi gyár, melynek gyártmányait Magyarországon raktárról is szállítja a vezérképviselő: VIKAR LÁSZLÓ vilamossági vállalat. Budapest, IV., Királyi Pál-u. 12.

fotográfia művészetével sem, ahogyan alighanem lényegbe vágó tévedés volna a film ösét az egyiptomi falfestmények »pillanatfelvételeiben« keresni. A filmképnek csak műszaki eleme a pillanatkép, művészi veleje azonban nem két, hanem három dimenziós valami s ami a képtől lényegyet tévőn megkülönbözteti, pontosan az, ami a pillanatképből hiányzik: az idő.

A filmnek majdnem minden hatóeszköze időbeli, hiszen ki látott már mozgóképet mozgás nélkül? A film időbeli eszközei azok, amelyekről, kivéve ha azok a színjátás elemei, löbnyire megszokás feledkezni. Kockázatos dolog velük bánni, nehéz is megítélni a hatásukat. (Pl. túlnyomórészt fájdalmasan roszszak, kezdetlegese az úgynevezett montázsok). Csak természetes, hogy nem fejlehető ki még az a művészet, melynek a leglényegesebb komponensét a gyakorlat nem ismeri, vagy óvatosan elkerüli, esetleg kénytelen elkerülni.

A film időkomponensének egyenél több ilyen, születésében megátolt gyermeke van, ezek közül egy az, amely állandóan előttünk van s amelylyel mégsem tudunk mit kezdeni: a hang. Magam is tudok ugyan néhány magyar filmrendező, aki szívesen bízna egyet-mást a hang lehetőségeire, azonban vetítőink kérelhetetlenül rossz vurstlihangja visszatartja ettől. Ezért a hang dolgában még jobban, mint a kép esetében, csak a legprimitívebb eszközök mellett maradunk, csak a legalacsonyabbrendű hatásokra, holmi szöviccekre használjuk.

A vetítés hibái

Amíg a vetítés terén egészen lényeges javulást nem hoz valami csoda, addig hiába beszélünk filmművészetéről, hiába is csinálnánk a legtökéletesebb celluloid-szalagot, abból a semminél nem is mindig több, hanem gyakran kevesebb jut a nézőhöz.

Példa rá egyik »legelőkelőbb« filmszínházunk, mely a német filmgyártás egyik büszkeségét jelentő nagy zenésfilmjét, hangban olyan irgalmatlanul megnyomorította, hogy két-háromszáznál kisebb rezgésszámú mély hangot

nyomokban is csak egy helyen hallottunk, a Varázsfu-voia nyitányának hatalmas fanfárja pedig beteg macskanyávogássá torzult. Ilyen felkészültséggel komolyigényű filmet műsorra venni tiszteltlenség a művészettel, kegyeletsértés a zeneszerzővel szemben, a közönséggel szemben pedig enyhén szólva is udvariatlanság, emellett üzletnek sem éppen mintaszerű, hiszen a reklám klasszikus zenét ígért a jegyek ellenében, nem pedig tölcserbe szorult macskariadalmat.

Ha mindent összevesszünk, arra az eredményre jutunk, hogy a film a máris rendelkezésre álló eszközöket is igen hiányosan alkalmazza s ha »filmszerű« eszközökkel dolgozik, azok igen sok esetben nem pozitív, hanem negatív értelemben hatnak. Az ember szinte szeretne némi lékelni, hogy: számos áttűnéshez, »blendéhez«, fahrt-hoz, sok szorgalmas sivalkodáshoz sürgősen kerestetik némi értelem, hogy a sok zavaros, mutatványos kacat művészi értelmévé nagyzolhas-suk (vagy az ilyesmi különösebb értelem nélkül készül,

ELADÓ

Szatmárnémetiben

egy teljes

moziberendezés,

komplett vetítógép

és 342 egybeépített

ülőhely

Feltételek megtudhatók:

NEMZETI

MOZGÓ

Szatmárnémeti

csak úgy fahrt pour fahrt?).

Önként felvetődik az a kérdés, miért használjuk az efféle dolgokat általában, miért csinálunk hát például egyáltalán »hangos« filmet? Mert Amerikában elkezdték és jó üzletnek bizonyult, emellett

A hangosfilm a hang mesterséges másolata

Művészi szempontok szerint azonban csak akkor beszélhetünk hangosfilmről, ha a filmhang sajátos eszközei, sajátos mondanivalót fejez ki. Ha most visszagondolunk arra, mit hallottunk a világ hangosfilmjeiből eddig, akkor a filmhang sajátos művészetéről legfeljebb annyit mondhatunk, hogy bizony sajátos egy művészet, amely kimerül abban, hogy a természetes hangoknak jól-rosszul sikerült mesterséges másolatát adja s fűszerül néhány kétes (művészi?) értékű szöviccet.

Amikor a film meghangosodott, »óriási lépést tett előre«. Lehet. De az is lehet, hogy ez az óriási lépés — ballépés volt. Az ilyesimből is származhat igen rendes gyerek csak éppen a nevelése körül szoktak bajok lenni. Így is van.

A rossz vetítés a képet kevésbé bírja elrontani, mint a hangot. A kép konturokkal is beszélhet, akár derengő árnyképekkel is. Az élő hang fakó árnyképei azonban hástalanok. Mert ugyan mit ér például az olyan ézzenés, amelynek felhőrepszto csatanása és hegyetrázó dübörgése valami végelgyengült suvikszos doboz tragédiájává nyekken? Jóval kevesebbet a semminél.

Az első világháborút követő években a film már kezdett kímászni a mutatványosbódék szeméteiből. Az említett hangos-ballépéssel aztán megint visszaesett a szeméte-láda aljára s bár itt-ott kidugdossa hol a fejét, hol a ballába kisujját, ki nem kapaszkodott belőle; a hangosfilm ma is csak apátlan utca-kölyök, lelkiélete kimerül a cenzúra-javítóintézetből való félelemben s mint gazdátlan kuvasz a pecér elől, úgy bújjik meg a nyilvános szeméte-ládák tájékán, ott a hulladék-íz-és kacetjain tengeti sanyarú, de nemzetnevelő életét...

Pedig ez a gyerek tehetséges. Alighanem a legkülönb valamennyi hulladékon tengődő tehetség között. Egyelőre be kell érniünk azzal, hogy a

divat. Vajjon hangosfilmnek mondható-e az ilyesmi, pusztán azért, hogy nem hajlandó csendben maradni? Ipari, vagy üzleti szempontból annak mondhatjuk. Nem néma, tehát »hangos«, celluloidról vetítik, tehát »film«.

cenzúra mumusával fékezze a vásót kölyköt, de ember csak akkor lesz belőle, ha va-

laki a lelkéhez tud férközni. Apa kell neki, aki fegyelmeeze is, de szeresse is: mecénás, akinek pénze, hatalma is van, de kultúrája is, hogy megmutassa, sőt megépítse a jövő útját, ahelyett, hogy a régi szeméte-ládákat mázoltatná újra.

Hogy azután ez a mecénás ki lehet, ki nem, az külön kérdés, mellyel itt és ma nem foglalkozhatunk.

WINKLER JENŐ.

Érdekes bírói döntések a filmszerzők jogairól

Az egyik filmgyártó cég szerzői jogbitorlás címén pert indított Fényes Szabolcs zeneszerző ellen. A panasz az volt, hogy Fényes Szabolcs egyik dalát, amely a filmgyártó által két évvel ezelőtt készített filmben szerepel, újból eladta egy másik filmgyártónak is, és így a dal egy másik filmben műsorra került. A filmgyártó a kérdéses második film elkobzását követelte, de legalábbis azt, hogy a Fényes-féle sanzont vágják ki a filmből. Fényes Szabolcs a keresetre azzal érvelt, hogy csak engedélyt adott a perben szereplő gyártónak arra, hogy filmdalát felhasználja, viszont jogait teljesen fenntartotta a filmdallal kapcsolatban. A filmgyártó minderre azzal válaszolt, hogy az eddigi gyakorlat szerint a dal a filmnek szerves része, így, akár csak a szöveget, ezt is kizárólagos joggal megszerezte magának. A bíróság megvizsgálta a szerződéseket, majd kimondta, hogy a zeneszerzőnek van igazán kizárólagos-sági jogot nem biztosított a gyártó részére, ezért a keresetet el kellett utasítani.

Egy másik perben, ugyan-csak a filmdalok kapcsán hozott az elsőfokú bíróság érdekes döntést. Itt a zeneszerzők és a szövegírók egyesülete perelt be egy filmvállalkozót, akinek vidéken több mozija van. Azt követelte a panaszos, fizessen külön honoráriumot a nála eladott filmekben szereplő dalok szerzőinek. Az egyesület keresetében az összes magyar filmdalszerzők jogait kívánja érvényesíteni: minden egyes eladás után követeli a jogdíjat! A bepanaszolt érvelése ezzel szemben az, hogy a filmekkel már megszerezte az előadás jogát, a filmdalok tekintetében is. Az

egyesület viszont azzal érvel, hogy a mozik csupán a filmekre nézve kötnek szerződést, a filmdalokról azonban szó sincsen. Azzal is alátámasztja érdekes keresetét a zeneszerzők és szövegírók szövetsége, hogy a gramofonlemeztek tekintetében is hozott elvi jelentőségű döntést már a bíróság, a panaszos által kért módon, amikor kimondták, hogy a lemeztek üzleti szempontból való használatánál külön jogdíj illeti meg a zeneszerzőt, aki a hang-lemezgyártóstól már kapott honoráriumot.

A törvényszék a kereset szerint döntött és kimondta, hogy a moziknak külön jogdíjat kell fizetniük a zeneszerzőknek — minden egyes filmeladás után! Amennyiben az említett két döntés jogerőre emelkedik, a jelenlegi állapotot a mozi és a gyártó, a gyártó és a zeneszerző között gyökerében megváltoztatja.

PREH

torzításmentes hangerősség-szabályozók erősítőkre T és L tagokban, fókuszkapcsolók húzal és szén-potentiometerek kiváló kivitelben Vikár László villamos-sági vállalat Budapest, IV., Királyi Pál-u. 12. Telefon: 189—520. 180—482.

Preh-Werke Vezérképviselő ÜZEMVEZETŐ:

Filmkamara tagja, főiskolás, szakmában jártas, önálló, pesti moziban állást vállal. Jakab I. Tel.: d. e.: 345—068 d. u.: 148—315.

KÖZÉPKORÚ HÖLGY,

komoly kaucióval, polgári-iskolai végzettséggel jegyzetői, ruhatáros vagy ellenőri teendőket vállalna mozinál, kölcsönzőnél. Cím: kiadóhivatalban.

HIDVÉGHY FILM

Gül Baba

(MIF) regényes, zenés filmvígjáték. Szereplők: Szeleczy, Jávor, Maklár, Bi-hary, Rátkai.

Karosság

(MIF) produkció) vígjáték. Szereplők: Szeleczy, Szilassy, Rajnay, Latabár, Pataky, Rác Zoltán, Vera Korene (Szeretem, bosszú, halál)

Párbaj semmiért

(Stúdió) produkció) írták: Hunyady—Vaszary. Szereplők: Csontos, Köpeczy-Boócz, Somlay, Vaszary, Pethes, Berky.

Csak egy kislány

Szereplők: Eggerth Márta, Jávor, Zombory Mercedes, Vándory, Pethes.

A miniszter barátja

(Délibáb) produkció) rendezte: Bánky•Viktor. Szereplők: Páger, Kómár, Németh Romola, Erdélyi Mici, Mihályffy, Dénes, Bihar.

Rettegés

(francia film) Szereplők: Jules Berry, Charles Vanet, Suzy Prim.

Finn vér

(finn film) Szereplők: Ansa Ikonen, Laila Rihle, Süri Augerkoski, Eino Kaipainen, Aku Korhonen.

(Szeretem, bosszú, halál)

LEKÖTHETŐ

VII.
Tele

A FILMVÁLLALAT

F
I
L
M
J
E
I

Haza felé

(Déliab produkció) Szereplők: Fedák, Mészáros Ági, Vaszary, Hajmássy, Bilicsi, Pethes.

Garconlakás kiadó

(MIF produkció) zenés vígjáték. Szereplők: Simor, Turay, Keresztessy Mária, Rajnay, Pataky, Juhász, Maklár.

Fűszer és csemege

(Stúdió produkció) írta Csathó Kálmán, rendező Ráthonyi. Szereplők: Szörényi, Jávor, Hidvéghy, Somlay, Pethő, Vizváry Mariska.

Férjet keresek

(Stúdió produkció) Szereplők: Turay, Rózahegyi, Vaszary, Tompa Pufi, Bilicsi, Pethes Sándor és Ferenc.

5 óra 40

(Stúdió produkció) írta: Babay, rendező: Tóth E. Szereplők: Tasnády, Makkay, Kiss Ferenc, Uray, Vaszary, Hidvéghy, Rácz Vall.

Ansa Ikonen (Finn vér)

Vetélytársak

(bolgár film) Szereplők: Deleseva, Kaszandzsiev, Kircsev, Popivanova, Bogomil.

Szerelmem, bosszú, halál

(francia film) Szereplők: Pierre Richard-Wilm, Viera Korene, Roger Karl,

(Szerelmem, bosszú, halál)

VII., Rákóczi-út 44

Telefon: 225—762

„Népszerű Filmakadémia“ a rádióban

A magyar rádió műsoradásaiiban a közeljövőben egy a maga nemében, illetve az érdekesség szempontjából egyedülálló előadásorozatot fogunk hallani. A nagy nyilvánosság előtt annyira népszerű, de egyben a titokzatoság fátylába bürkolózó *filmvilág* elevenedik meg lelki szemeink előtt a hangszóróban elhangzott szavak nyomán.

A most elkövetkező, a filmmel foglalkozó rádióműsor szám *egészen komoly, nagy és mindenkinek az érdeklődésére számot tartható csemege lesz.* Nyugodtan állíthatjuk, hogy ilyen — a magyar eredetiségre jellemző, — film ankétot, vagy ahogyan azt a tervezője: Lohr Ferenc elnevezte: *»Népszerű Filmakadémiát«* rádión még sehol a világon nem rendeztek, egy egész ország nyilvánosságának bevonásával még sehol sem tárgyaltak meg népszerűsítő oktatás formájában, egy művészi problémát sem.

Evvel kapcsolatban Lohr Ferenc a következőket mondotta:

— Amikor nemrégiben a színesfilmről előadást tartot-

am, az érdeklődés oly nagy volt a filmproblémák iránt, hogy elhatároztam, a rádió számára olyan előadásorozat készítését, illetve megszervezését, amely jelöleli a magyar filmgyártással kapcsolatos *elképzelhetően minden kérdést.* Akkor én el is készítettem egy ilyen tervezetet, benyújtottam a Filmkamarának, amely azt jóvá hagyta. A rádió szintén örömmel tette magáévá a tervet és most már csak a részletek megtárgyalása van hátra.

— Hány előadásból fog állani a filmakadémia?

— Tizenkettőből.

— Mikorára tervezik a kezdést?

— Már a közeli hetekben. Pontosabb időt nem tudok mondani. Ugy tervezem, hogy tizenkét egymásután következő héten ugyanazon a napon és órában lenne egy-egy előadás.

— Milyen tárgyak az előadások?

Lohr Ferenc felvesz az íróasztaláról egy hatalmas jegyzetfüzetet és lapozni kezd benne:

— Az első, szóval a meg-

nyitó előadás lesz: *»A film és gyártója«,* a többi előadások sorrendben a következők: *»Hogyan készül a forgatókönyv?«* — *»A filmkészletek tervezése és építése.«* — *»Arcfestés és ruhatervezés filmen.«* — *»A rendezés.«* — *»A film forgatása.«* — *»Hangfelvétel filmen.«* — *»Filmzeneszerzés.«* — *»A film jeleneteinek összeállítása és előhívása.«* — *»A filmszínházak vettőberendezése.«* — *»Filmzés a jövőben.«* — és az összefoglaló előadás lenne az utolsó, amelyben válaszolnánk az előadások alatt időközben beérkezett érdeklődő kérdésekre.

— Kik lesznek az előadók?

— Ismert filmesek, illetve tekintélyes szakemberek. Így az előadásorozatot Erdélyi István dr. nyitja meg első előadásával, majd a soron következő előadásokat: *Rodriguez Endre, Dudás László, B. Kokas Klára, Kalmár László, De Fries Károly, Pulvári Károly, Brückner János* és én fogjuk tartani. Én a *filmforgatásról, a hangfelvételyről, a jövőben való filmzésről és a befutott kérdésekre*

adandó válaszokról fogok beszélni.

— A felkért előadók hogy fogadták a megbízásukat?

— Mindnyájan nagy örömmel. Már hozzá is láttak a munkához, sőt Kalmár László volt a legszorgalmasabb közöttük, mert már ő be is adta az előadását.

— Mi az előérzete, hogy fogadja az előadásokat a közönség?

— Feltétlen sikert várok a filmakadémiától — feleli Lohr Ferenc. — Nemcsak azok fognak érdeklődni iránta, akik idővel be akarnak kapcsolódni a filmszakmába, hanem az egészen laikus közönség is. Remélem, hogy az előadások meghallgatása után más lesz a filmek iránt megnyilvánuló kritika is. A baj ugyanis ott van, hogy ok nélkül bírálják még azok is, akik egyszerűen már jártak filmgyárban. *Népszerű stílusban, de nem egészen laikus módszerekkel fogják az előadók végigvezetni a hallgatókat azon az úton, amely kezdődik a filmcselekmény első mondatának leírásánál és végződik a zozivászán, amelyről a kész filmet kapja a közönség.*

(Csontó)

MIT HOL JÁTSZANAK BUDAPESTEN

A barátom
A dzsungel titkai
A 28-as
A leányintézet hősei
Alkalmom
András
A pék felesége
A 103. nem tért vissza
Az első randevú
Az ördög nem alszik
Az 5. számú órház
Bercsényi huszárok
Bűnös vagyok
Carmela
Csak egy kislány
Csata
Eladó birtok
Elkésett levél
Éjjeli gyors
Érted
Fények az éjszakában
Főúr, fizetek
Három csengő
Isten rabjai

Hungária
Anna
Atrium, Nemzeti Apolló,
Szittyá
Kultúr
Turul
Hunnia, Plutó
Capitol
Maros
Pest
Tátra
Damjanich
Ugocsa
Toldi
Rádius
Népszínház
Andrássy
Palota
Glória
Corvin, Scala,
Uránia
Barlang
Bethlen, Csaba
Homeros
Tisza
Mesevár

Jelmezbál
Leányvári boszorkány
Legényagáton
Lidércfény
Lucrezia Borgia
Magdolna
Mária két éjszakája
Menekülő asszony
Muzsikus lelkek
Negyedíziglen
Nehéz apának lenni
Örök tűz
Ragaszkodom a szerelemhez
Szerelmes asszonyok
Szépcsillag
Talpraesett leány
Tigrisek ura
Titkok vándora
Varieté
Vetélytársak
Vörös vihar

Ipoly, Kristály
Szivárvány
Duna, Újbuda
Baross, Belvárosi,
Budai Apolló,
Déli báb, Erzsébet,
Józsefvárosi, Pétiófi,
Rákóczi, Turán,
Zugló
Korzó
Éva
Beleznay
Székely
Omnia
Ráday
Hazám
Deák, Kaszinó
Fórum
Attila
Tinódi
Alkotás, Korona,
Nap, Ósbuda
Nép
Adria, Otthon
Vitéz
Flórián
Körönd

Irta: *Orbók Attila*
 Rendezte: *Martonffy Emil*
 Zene: *úr. Zakál Dénes*
 Versszöveg: *Segesdi László*
 Főszereplők: *Makay Margit, Rajnay Gábor, vitéz Benkő Gyula, Németh Romola, Raffay Blanka, Puskás Tibor, Vaszary Piri, Solthy György, Maklár Zoltán*
 Hossza: 2108 méter
 Operatőr: *Hegyi Barnabás*
 Külső felvételek: *Fekete Ferenc*
 Díszlet: *Báthly-Iliszi*
 Hang: *Kereszti Ervin*
 Felvételvezető: *Golda József*
 Cenzúra: *atuli*
 Produkció: *Németh Dezső*
 Gyártásvezető és kölcsönző: *Dr. Kolczonay Ervin*
 Bemutatta: *Deák, Kaszinó*

Kissé megkésett időben ez a kedvestémájú film, melynek szelleme hozzá van kötve a háború előtti időhöz. Főleg a főszereplő vitéz Benkő tanár szerepe vesztett aktualitásából, hiszen azok a keresztény diplomások, akik ma dolgozni akarnak, kedvezőbb állást is el tudnak foglalni, mihogy »köszönő ember«-nek kényesüljenek beállni. Mindez azonban a film lényegén nem változtat.

Az előkelő leányintézet idős matematika tanára betegsádságra megy s helyettesül régi barátjának fiát (*vitéz Benkő*) jelöli ki, aki tanári diplomájával semmiféle elhelyezkedést nem talál. Az intézet igazgatónője hevesen tiltakozik a csinos tanerő ellen, mondva: »nem engedhetek farkast a bárányok közé«. A »farkas« azonban megfelelő tanerőnek bizonyul s egyik növendéke (*Németh Ro-*

mola) — mint már ez ilyenkor szokás — halálosan beleszeret a fiatal, csinos számtantanárba. Érzelmek annál alaposabbak, miután különváltan élő szülei teljesen az intézetre bizzák leányuk nevelését, sőt még a nyári szünidőre sem viszik haza. Az apa (*Rajnay*) egy kéteserkölcsű táncosnővel helyettesíti a feleséget s vele is megy el az előkelő nyaralóba (Lillafüred), ahol a művész nő becsúgyainak is eleget tehet.

A nyári szünidő alatt a fiatal tanár ugyanebben az előkelő szállodában állást kér, ahol szerény és kedves modora alapján köszönő embernek alkalmazzák. Az intézet növendékei a szép környékre kirándulást tesznek, akik közül a kis »egérnek« becézett szerelmes leány elalszik az erdőben s csak az esti órákban vetődik be a szállóba, ahol egy fotel mélyén álomba merülve tölti az éjszakát.

Senki sem vette észre besur-

ranását, mert az egyik vendéghölgy (*Vaszary Piri*) kamasz fia (*Puskás Tibor*) egy egeret enged el a vendégek között s ez óriási riadalmat okoz. »Egérke« legjobb barátjánője (*Raffay Blanka*) szintén a szállóban nyaral édesapjával (*Solthy György*) s most már gyorsan tisztázódik a helyzet: a kis tanár szerelmére talál s beleavatkozik, hogy a különélő szülőket a leányukkal együtt újra egy családba melegítse, sőt maga is helyet talál a családban. A nő ember nem »farkas« többé a bárányok között és így tanári kinevezését is megkapja az intézetben.

A leányintézeti élet feldolgozása kedvenc területe a forgatókönyvek íróinak és az operatőrnek is, aki szívesen veszi lencséje elé a válogatottan csinos leánysereget. Jóleső érzéssel tekinti a néző is a csupa szép leányokból álló felsőbb osztályt, azt azonban már nem tudja megbocsátani

a rendezőnek, sőt a hangmérnöknek sem, hogy a tízperces szünetekben oly fülsiketítő lármát csapnak ezek a jólnevelt úrilányok, ami ismételten kellemetlen érzést kelt. Kár, hogy éppen az elején süvít keresztül ez az éktelen láрма, mert a film beindítását és egyébként kellemes hangulatát rontja. Jóformán vitéz Benkő megjelenésével, és kitűnő játékával enged fel ez a feszültség, hogy aztán egy mértéktartó érzélgősség végigvonultatásával szórakoztassa el a romantikára hajló szíveket. Néhány valószínűség is keresztetzi a film alaphangját. Pl.: az apa nem ismeri fel kisleányát, majd később az intézet kirándulástvezető tanárnője az erdőben eltévedt egyik növendékét — jól lehet az egész társaság tud

arról, hogy a kislány eltévedt — minden intézkedés nélküli ott hagyja az erdőben

és a teherautóval visszatér az intézetbe.

Mint mondtuk, a film forgatókönyve a mai kor levegőjét már nem viseli magán. A rendező nem tud megküzdeni mindenhol az író által alakított keretekkel, a valószínűtlen helyzetekkel, bár a forgatókönyv nem nélkülözi a filmszerűség lehetőségeit. Erősebbekéü rendező a szövegkönyvhöz is hozzányúlt volna. A színészeket azonban már kézben tartja és a bájos *Németh Romolát*, a tehetséges *Raffay Blankát felfedezi a film számára. Mindketten otthonosan, jól és szimpatikusan játszanak.* Vitéz *Benkő* alakítása kitűnő. Meleg lelket tud vinni az itt-ott ügyetlenkedő tanár figurájába. *Puskás* Tibor egyenesen remek. Kissé kinőtt már ugyan a neki szánt kamaszszerepből, de annyira élénk és merész minden mozdulatában, amire nem is találunk példát a fiatal színész-gárdában. Hasonló szerepben nélkülözhetetlenné teszi személyét. Edesanyja szerepében *Vaszary Piri* még mindig a karzat szórakoztatására szánt túlzásaival nyomja a film könnyedségét. Teljesen felesleges karikatúrát csinálni önmagából, holott mélyenszántó, nagy tehetségéről úgy a szakértők, mint a közönség, feltétlenül meg vannak győződve. *Csikós* Rózsi játéka kellemetlenkedő, de ének- és táncszáma jó. *Rajnay* Gábor is túlzásokba esik és »játszik«. Úri magatartása és felfogása annyira plasztikus, hogy szükségtelen aláhúznia ezeket a jó tulajdonságokat. A díszletek jók, az operatőrök munkája sem hagy kívánnivalót maga után. *Zakál* Dénes muzsikája hangbelileg is jól van felvéve. (*Németh* Romola énekét kivéve. Itt valami nem »stimmel«.)

Összefoglalólag a film — ha nem is szolgál a legigényesebb közönség kielégítésére — a nagy többség szórakoztatásának feladatát kitűnően betölti. Minden körülmények között nagyobb sikerre számíthat — különösen vidéken —, mint a jobb külföldi filmek s különös érdemül tudjuk be, hogy néhány fiatal tehetségnek nyitott utat, akik rátermettségüket teljes mértékben igazolták.

Gy. K. E.

A 28-as

Irták: *Apáthy Imre* és *Cserépi László*

Rendezte: *Apáthy Imre*
Zene: *Fényes Szabolcs*
Főszereplők: *Uray Tivadar, Mészáros Ági, Halász Géza, Mály Gerő, Hajmássy Miklós, Pethes Sándor, Maklár Zoltán*

Operatőr: *Hegyi Barnabás*
Gyártásvezető: *Jenes Nándor*
Felvételvezető: *Golda József*

Cenzúra: a/uli

Bemutatta: *Nemzeti Apolló*

Be kell vallanunk, hogy zavarban vagyunk, mikor a »28-as« c. filmet ismertetjük. A filmnek is megvannak a maga kitaposott útjai s most, amikor egy sereg újtással, érdekességgel találkozunk, nehezen tudjuk eldönteni, hogy nyert-e a film azzal, hogy itt-ott letért a járt utakról?

Ha a megoldások számszázalékosak lennének, akkor nyereségnek könyvelhetnénk el. De így bizony nem.

Apáthy Imre, a *Nemzeti Színház* művésze, először rendez filmet. Rátermettségét a film területén különösen a »Harmcadik« c. filmben mutatta meg, ahol felejtethetetlen alakítást nyújtott. A pap szerepében annyira emberi volt, hogy most több, mint félesztendő után is annyira frissen él emlékezetünkben, akár csak tegnap láttuk volna.

Apáthy most a forgatókönyvíró mellé állt, mint társszerző és színpadon szerzett ismereteit, az évek során született ötleteit hordja rá a filmre. Témájának egyik területe is a színház kulisszái közé vezet, hogy ezzel is kitágítsa a történetek lehetőségeit.

A film mindjárt első jelenetében — ha nem is lehet szigorúan műfajkategóriába

osztani — az operett és burleszk mezében indul. Egycsapásra bekapcsolja a muzsikát s *Fényes Szabolcs* egy remek dallamú melódiájával mutatja be a színteret: egy börtön rabruhási lakóinak munkatermében vagyunk, ahol a rabok gyermekjátékokat készítenek. A csikosruhás gondtalan bűnözők egyik rabtársukat a »28-as«-t búcsúztatják egy bajtársias indulóval s a házasságszédelgésért lecsukott börtönlovag (*Uray*) szabadulása után újabb hódító útra indul. Okmányait a szenvedélyes rovargyűjtő börtönigazgató nyújtja át, aki az iratokkal véletlenül a saját vasúti szabadjegyét is a szélhámos kezébe adja. (A börtönigazgatóval való jelenet bohózszerűen valószínűtlen.)

Az I. osztályú vasúti fulkében egy parvenü papa (*Mály Gerő*) utazik bájos kislányával (*Mészáros Ági*) s ugyanebbe a fulkébe száll be a különlegesen választékos modorú volt »28-as« is. Márkinak mutatkozik be s az előkelő ismeretség ugyancsak levezi lábáról a papát. Mindig az volt az álma, hogy ha már megvan a vagyona, előkelő veje legyen. A kislány azonban szereimes egy zeneszerzőbe (*Halász Géza*) s az ő szívét nem hatja meg sem a rang, sem a választékos szóbeszéd. Csupán apja unszolására tesz ígéretet arra, hogy igent mond a vasúti ismerősből előlépő kérőnek, aki rangját azzal akarja valószínűsíteni, hogy az éppen vidéken játszó régi színésztársait (*Maklár*, *Pethes*) felbérel, hogy játsszák meg a nagybácsi és kísérszemélyzetét. Jó pénzért rá is állnak erre a szerepre, azonban a leány ép-

pen az álnagybácsi segítséget kéri a házasság megakadályozására s közösen leleplezik a szélhámost. A bogarászó börtönigazgató szintén felismeri a »28-as«-t, aki visszasétál a börtön gyermekjáték-készítő asztalához. A fiatalok természetesen megtalálják egymást.

A forgatókönyvíró és rendező *Apáthy*, a film második részében a vidéki színészek életéből is részletesebb szemelvényt ad s ennek keretében néhány egészen eredeti és mulatságos ötletet fűz a mulattatás fokozására. Úgy érezzük, színészi mivoltát nem tudja megtagadni s magát a megoldást is a minden szerepre kész színészi játékra alapítja, mikor hölgynek öltözteti fel *Pethest*, hogy alkalmat nyújtson a kiváló művésznek tehetsége csillogtatására. Úgy *Maklár*, mint *Pethes* maradéktalanul nyújtanak csúcsteljesítményt *Apáthy* rendezői meglátásában. A két fiatal, *Mészáros Ági* és *Halász Géza*, kitűnő művészeknek bizonyulnak. *Mészáros Ági* ritkán látott arc filmen, de könnyedsége és biztossága, kedves dekoratív megjelenése igazolja *Apáthy*nak meglátását, mikor újra felfedezte a film számára. (Utoljára a »Haza felé« c. filmben láttuk.) *Halász Géza* jól állta meg helyét. Szimpatikus, kedves alakja, jól fényképezhető arca, énekhangja alkalmassá teszi arra, hogy most már filmbonvivánjaink között a jövőben is szerepet kapjon. Énekegyüttese partnerejével a film legszebb jelenetét adja. Az operatőr ki is használja a két fiatal kellemes exteriőrjét és találunk a filmben egy olyan montázst is (férfi és női premier plan összekopírozva), amelyet képszerűség szempontjából még nem is láttunk filmen. Magyar ötletességre és ízlésre vall a filmnek ez a néhány értékes kockája. Egy hasonló kísérlet történik még az összekopírozás terén egy különös dallam kísérő képei gyanánt, mely újszerű és érdekes hatású.

A főszereplő *Uray* stílusos alakítást nyújt. *Hajmássy* figurájában már sok a valószínűtlenség még akkor is, ha vígjátékról van szó.

Az operatőr meglátásában sok az eredetiség, azonban a külső felvételek tere-

BEMUTATÓFILMSZÍNHÁZAK MŰSORA

ÁTRIUM	A 28-as	VI. 28-tól	M. F. I.
CORVIN	Éjjeli gyors	VI. 25-től	Tátra
DEAK	Egér a palotában	VI. 16-tól	Kolczonay
FORUM	Ragaszkodom a szerel.	VI. 16-tól	Kokas
KASZINO	Egér a palotában	VI. 16-tól	Kolczonay
KORZÓ	Borgia Lucrecia	VI. 24-től	György István
NEMZETI APOLLÓ	A 28-as	VI. 28-tól	M. F. I.
OMNIA	Egy szoknya egy nadrág	V. 13-tól	Hamza
RADIUS	Carmela	VII. 1-től	Esperia
SCALA	Párduckisasszony	V. 28-tól	Mester
SZITTYA	A 28-as	VI. 28-tól	M. F. I.
URÁNIA	Az erénycsősz	VI. 8-tól	UFA

repe nincs változatosan kiválasztva (szükségtelenül sok a cseresznyevirág, mely folt-szerűségében nem egyszer zavaró háttereként szolgál.) A gépállások változtatásával is lehetett volna egyes jelenetek mozdulatlanságán segíteni. A kísérőzene jóval felülemelkedik a megszokott magyar film-muzsika értékein, a hang-

mérnök is jó munkát végzett. A film különlegességénél fogva értékeiben egyenlőtlen. Briliáns jelenetei kimagaslóan érdekes epizódokkal teszik színessé a rendező mondani valóit, másutt azonban a bizonytalan meseszöveg tesz szordinót a kitűnő, tapssal kísért jelenetekre.

Gy. K. E.

Az erénycsósz

Irta: *Vaszary János*

Rendezte: *Kurt Hoffmann*

Forgatókönyv: *E. Lüthge*

Zene:

W. Bochman, F. Grothe

Operatőr: *Winterstein*

Főszereplők: *Heinz Rühmann,*

Lil Adina, Werner Fuetterer,

Else v. Möllendorff

Cenzúra: *aluli*

Beszél: *németül*

Hossza: *2408 méter*

Produkción: *Terra*

Forgalombahozza: *UFA*

Bemutatta: *Urania*

Az új Európában érdekes megfigyelni a különféle országok filmkapcsolatainak egészséges keresztződését és napról-napra tapasztalhatjuk, hogy a filmeknek előnyére válik ez a művészi keresztződés. *Tasnádi-Fekete Mária, Jávora Pál* szerepeltek a legújabb jelentős olasz filmekben, *Michel Jary* a híres német filmzeneszerző egyik magyar filmünknek zenéjénél volt társszerző. A nem régen bemutatott »Csókparádé«-ban *Eiben István, Lohr Ferenc* és *Martin pál* vett részt magyar részről a német revü-film készítésében.

Jelen esetben *Vaszary János* mint forgatókönyvíró visz új szellemet ebbe az új, ragyogó tempójú vígjátékba. Mert az »Erénycsósz« semmiesetre sem ismétlése az eddigi német vígjátékoknak és felfogásán, temperamentumában, frissességében érezhető az a humor, mely a magyar vígjátékok jó példáit jellemzi. Ehhez az adottsághoz azonban jókora adag ízesítőt adott a film kitűnő rendezője *Kurt Hoffmann*, aki az új ötletek egész sorozatát vonultatja végig a filmen. A vígjátékoknál a némafilmek ideje óta jellemző, hogy a főszerepet játszó férfi mindenkor tengelye az egész filmnek és messze kinő a szereplők megszokott sorából. Ezzel a szemmel kell tekintenünk *Heinz Rühmann* alakítását is, kinek

ez a szereplése talán élete legjelentősebb állomása. A belőle áradó derű, megnyugtató talpraesettség, rokonszenves megjelenés már előlegezi a nézőből fakadó jóérzést. Egyénisége nem emlékeztet a világ egyetlen komikusára sem és egy-egy vele kötött szerződés már előre biztosíték filmjeivel kapcsolatban.

Vaszary János »Rád bízom

a feleségem« c. vígjátékát a német verzióban az »Erénycsósz« keresztnevet kapta.

A féltékeny férj (*Werner Fuetterer*) kongresszusra utazik szép titkárnője társaságában, kiről fiatal és méltatlankodó feleségének azt állítja, hogy csúnya és öreg. Az igazság azonban messze járttól a beállítástól s mikor a házaspár civódása a kérdés fölött forrponthoz jut, megjelenik a jóbarát (*Heinz Rühmann*), aki megmentheti a helyzetet. A fiatalasszony ugyanis azzal fenyegetőzik, hogy ha férje elutazik a titkárnővel, akkor ő itthon meg fogja csálni. A férj azonban féltékenysége ellenére is ragaszkodik a színesnek ígérkező »hivatalos« utazáshoz s hogy áthidaló megoldást keressen, kéznél levő barátját kéri fel, hogy távolléte alatt

maradjon a felesége sarkában és tüzzel-vassal akadályozza meg a csalást. A jóbarát nyakába szakad tehát a súlyos feladat, amelyet aztán hősiessé szánással vezet keresztül a film során. Legelőször ruhástól pottyan a vízbe a nagy védelmi igyekezet folyamán, majd mikor a nő taxin menekül, hatalmas autóbuszra pattan s úgy üldözi keresztül a városon az ádáz ellenfelét. Hősiességének legnagyobb tanújelét azonban akkor adja, amikor egy világhírű boxolóval kell az asszony becsületéért megmérkőznie és fürgeségének, ötletességének erejével győzi le, teszi nevetségessé az izomóriást. E ténykedésével az asszony szívét is meghatja és meghódítja, aki hálából a szerelmével ajándékozta meg az erénycsósz s így a féltékeny, de hűtlen férj hopen marad.

Vaszary János forgatókönyve kitűnő alap volt a mester-rendező ötleteinek felvonultatásához. A kis autót üldöző hatalmas autóbusz mozgalmassága és filmszerű jelenetei magábanvéve is briliáns ötlet és őszintén mulattató. Még jobban fokozza a jól előkészített hangulatot a film helyzetkomikumumbeli csattanója, a lég-tornászok rúgós háójában felvett mérkőzés a boxbajnok és az erénycsósz között. Példaadón szikrázó ötlet jellemzi ezt az igazán filmszerű megoldást mely egyúttal valószínűsíti a két szereplő erőbeli különbözőségét és a gyengébb győzelmét. Ma a vígjátékok sokszor vérszegény cselekményei között felejthetetlen ez a jelenetsorozat. *Heinz Rühmann* eszményien illeszkedik sokoldalúságot, érzelmi és akrobatikai tudást igénylő szerepébe. Partneri — ha szerepüknel fogva távolabb is esnek fontosságban a főszereplőtől — művészi-leg mindenhol vele egyenrangú teljesítményt nyújtanak. Ez áll épp úgy a feleség szerepét játszó *Lil Adinára*, mint a mulatságos titkárnőt játszó *Else v. Möllendorffra*, nemkevésbé a boxbajnokot és a férjet alakító művészek-re is.

Az »Erénycsósz« a vígjátékok sorában már az első hetekben olyan átütő sikert jelent, aminek nem árthat sem az időnyég, sem az előttünk álló kánikula.

Gy. K. E.

MSJ

1009.

Magyarország Kormányzójának 75 éves születésnapján Kállay Miklós miniszterelnök rádió útján tolmácsolta a nemzet jókívánságait.

Ötven éves fennállását ünnepli a kispesti iparos és tanonciskola.

A főiskolai nyolcasok pünkösdi evezősversenyén erős küzdelemben a Műegyetem hajója érkezett be elsőnek a BEAC együttes előtt.

A katolikus főiskolai és egyetemi egyesületek küldöttsége tisztelgő látogatást tett Esztergomban.

A békásmegyeri parton felavatták a Budapest Sportegyesület vízisport és üdülötelepét.

Magyarország Kormányzója Csataj Lajos vezéreztetve nevezte ki a lemondott vitéz Nagy Vilmos honvédelmi miniszter utódául. Az új honvédelmi miniszter Kállay Miklós miniszterelnök és Bárczy István államtitkár társaságában eskütétele után a miniszterelnökségen.

A Putnokon működő felső leányiskolai növendékek régi hagyományok szerint vettek búcsút intézetüktől.

A millenáris pályán lefutott svájci-magyar válogatott kerékpáros viadal a nagyobbára fiatal versenyzőkből álló magyar csapat fölényes győzelmével végződött.

A csiksomlyói kegytemplom búcsúján minden esztendőben zarándokok ezrei vesznek részt. Székelyföld minden irányából zászlók alatt érkeznek a katolikus községek hívei Csiksomlyóra.

Uj mérföldkövéhez érkezett a magyar víziúthálózat és öntözőrendszer kiépítéséért folytatott munka. Tiszapalkonyá határában a Kormányzó Ur első ásvágásával megkezdődött a Sajó-csatorna építése.

Vennék

filmszínházat
vidéki városban
vagy nagyközségben

Leveleket

FEJES SÁNDOR

Budapest, III., Paesirtamező-
utca 28. sz. címre kérek

196.

Heinz Rühmann az ismert német filmkómikus felesége Hertha Feiler társaságában Budapestre érkezett. Legújabb filmjének bemutatóján megjelent az Urániában.

A spanyol Murcia vidékének ifjúsági szervezetei egy ünnepségen bemutatták tornászati és sport tudásukat.

Néhány képet mutatunk be egy ismert berlini artistaiskolából.

Az oslói utcákon futották le a hagyományos Hird-stafétát.

5.000 méteres akadályverseny Brüsszelben.

Az utolsó években egy egész sor nagy hidat építettek Dánia és a szárazfölddel való összeköttetés szempontjából.

A Murmann partoknál. Tengerészeti tűzértség biztosítja a német hajókaravánok útját. Hajókaraván a láthatáron. A feladat a tulsó parton álló szovjet tűzértség munkáját, amely a német hajók útjának elzárására irányul, megakadályozni. A stukák is támadnak. A hajókaraván kivonta magát az ellenség látóköréből s rövid idő múlva biztonsággal folytathatja útját.

A Kubáni hídfőállás harcai. A Krim

vidékéről szünet nélkül szállítják a kubáni arcvonalra a friss fegyvereket, lőszerrel. A nap legszebb pillanata a tábori posta érkezése. A legelső vonalakban. Gépfegyvertűzel tisztítják meg a terepet.

86.

A tengerészeti művészet kiállításának megnyitása az Uralkodó jelenlétében.

Látogatás az Ittiogenikus Intézetben. Ezen költőgépek mindegyikében 5000 pisztrángikra van elhelyezve.

Sevillában tett látogatása alkalmával a Csudillo megnyitja az állattenyésztési kiállítást és az állattenyésztők versenyét.

A stockholmi Alvik-teremben torna-bemutató Gusztáv király jelenlétében.

A művészeti örökség megvédelmezésévégett Marcus Aurelius római császár és filozófus lovasszobrát leemelik talpazatáról, melyen 400 év óta állott, hogy a légitámadások veszélyeitől megtoldalmazzák, biztos helyre szállítva.

Az ejtőernyősök egy feloszlott hadosztályának zászlóit átadják az újonnan alakított hadosztálynak.

Országos Mozgóképvizsgáló Bizottság által engedélyezett filmek

Az ingovány foglya (Pia de Tölomei) (Espéria) hangos dráma 4 felvonásban, a Cinecitta filmgyárban; 1941. évben készült, 2231 m. hosszú,

Nagyerejű apró lovak (Ponnys) (UFA) hangos ismeretterjesztő 1 felvonásban, az Univerzum filmgyárban 1942. évben készült, 385 m. hosszú,

Az Elbától az Oderáig (Märkische Fahrt) (UFA) hangos ismeretterjesztő 1 felvonásban, az Univerzum filmgyárban 1942. évben készült, 320 m. hosszú,

A lóp virága Geheimnisvolle Moorwelt) (UFA) hangos ismeretterjesztő 1 felvonásban; az Univerzum filmgyárban 1942. évben készült, 370 m. hosszú,

Földrengések és tűzhányók (Erdbeben und Vulkane) (UFA) hangos ismeretterjesztő 1 felvonásban, az Univerzum filmgyárban 1942. évben készült, 358 m. hosszú,

Magyar világhíradó 1004. (M. F. I.) hangos riport 1 felvonásban, a Magyar Film Irodában 1943. évben készült, 270 m. hosszú,

A Híradófilmszínház külön kiadása 103. (M. F. I.) hangos riport 1 felvonásban, a Magyar Film Irodában 1943. évben készült, 130 m. hosszú,

UFA világhíradó 191. (Auslandstun-woche Nr. 191.) (UFA) hangos riport 1 felvonásban, az Univerzum filmgyárban 1943. évben készült, 322 m. hosszú,

LUCE olasz világhíradó 82. sz. (Hunnia) hangos riport 1 felvonásban, a LUCE filmgyárban 1943. évben készült, 286 m. hosszú,

A chillei csaló (Hidvéghy) zenés film 1 felvonásban, a Hunnia filmgyárban 1943. évben készült, 505 m. hosszú,

Méltóságos asszony (Unschuldige Stunde) (S. Bus Gabriella) hangos vígjáték 5 felvonásban, a Wien filmgyárban 1939. évben készült, 2132 m. hosszú,

Felelős szerkesztő:

MATOLAY K. GÉZA dr.

Felelős kiadó:

LIEBER LÁSZLÓ dr.

Kiadóhivatali főnök:

GYIMESY KÁSÁS ERNŐ

Készült a

»Jövő« nyomdászövetkezet műhelyében

Budapest, IX., Erkel-u. 17.

Telefon: 182-278.

A
Berlin-Film

sokoldalú
programjáról
tanúskodnak
bemutatott
filmjeik:

**A talpraesett
leány**

Vígjáték

**Asszony-
becsület**

Irodalmi értékű film

Csókparádé

Revűfilm

AZ URÁNIÁBAN
nagy sikerrel futott az

ASSZONYBECSÜLET

MARIANNE HOPPE-
val a főszerepben

FORGALOMBAHOZZA

**BUDAPEST
FILM RT.**

VII., RÁKÓCZI-ÚT 52
TELEFON: 223-435

Budapest,
1943.
június 30

V évf.
26. sz.

Egyes
szám ára:
70 fill.

ESPERIA
FILMFORGALMI RT.

DINA SASSOLI

Perdizione

(a bűn árnyékában)

című olasz film főszereplője.

Játssza: Forum.

Forgalombahozza: Esperia.

M
A
C
S
S
O
L
I
F
I
L
M

SZERKESZTI
D. MATOLAY
K. CÉZA